

אודות העבודה "קתרינה" (2006-2007) מתוך קטלוג התערוכה "מרחב ביניים" (אוצרת:

דרורית גור-אריה), מוזיאון פתח תקווה לאמנות, 2007, עמ' 46-51

טל אמיתי-לביא עוסקת במרחב הביתי ופועלת כשמאנית בניסיון ל"תקן" ו"לשקם" שלדי בתים מתפוררים התלויים על בלימה. ארכיב הדימויים הפטישיסטי שלה מכיל אוסף של שרידי בתים, שקרסו באסונות טבע או נפגעו במלחמה, שאותם היא אוספת מתוך אתרי אינטרנט וממגזינים שונים. אמיתי-לביא נעה על ציר דיסוננטי של פירוק והרכבה, מחברת יחידה שלמה מתוך דימוי מפורר ומנותץ ו/או מפרקת את היחידה המבנית לחלקים שונים. זהו מסלול דו-כיווני שאפשר לקרוא אותו בשני האופנים.

בעבודה "קתרינה" היא "רושמת" בפעולה עמלנית כפייתית בחוט תפירה שחור דימוי אדריכלי של בית שהתרסק בסופת ההוריקן "קתרינה" בניו אורלינס. היא מעבדת את הדימוי הדיגיטלי בפוטו-שופ, מגדילה אותו, וכמו במעשה רקמה מפיחה בו אט-אט חיים חדשים, בונה אותו קו אחרי קו, (כמו הנחת לבנה על לבנה), מרצועות חוטים עדינים המודבקים על משטח פרספקס שקוף. הבנייה וההרכבה מתחזות לפעולת תפירה, אבל אמיתי-לביא חושפת את המניפולציה האמנותית בהשאירה על גבי המשטח דבלול של חוטים פרומים, כקרעי קיר לבנים. העבודה האינטימית התובענית מייצרת מרחב אניגמטי רוחש חיים, שבו זיכרון הבית-שהיה על מכלול רבדיו הפיזיים והמטפוריים נוכח ונעדר.

הבית, כותב גסטון באשלה בספרו *הפואטיקה של המרחב*, הוא הפינה הראשונה שלנו בעולם. החקירה הפנומנולוגית של הבית שואפת למצוא את גרעין האושר הבטוח והמידי שבכל בית מגורים, את הקונכייה הראשונית. אנו נבנה קירות אפילו מהרמז הקל ביותר של מחסה, והדמיון ייצר אשליה של הגנה. הבית מייצג את ההמשכיות, שבלעדיה אין האדם אלא ברייה מפורקת ומפוררת.

"כשגדלתי / לקחתי את הסולם של אבא / זה שמגיע כמעט עד השמים / ביקשתי לקטוף את הירח / ולתלות אותו בתקרה / שיאיר את הבית באור / גדול גדול", כך כתבה אמיתי-לביא בסגנון ילדי נאיבי באחת מעבודותיה (ללא כותרת, 1999). בעבודה אחרת, פסיפס דמוי מבוך עשוי קוביות משחק (ללא כותרת, 2000) היא הצפינה טקסט של פול אוסטר מתוך *המצאת הבדידות*, הבוחן את הגדרת המושג "בית", ואת הרגע שבו הבית אינו עוד מרחב יציב ועוטף:

"באיזה רגע חדל בית להיות בית? כשהגג מוסר מעליו? כשמפרקים את החלונות? כשהקירות קורסים? באיזה רגע הוא הופך לערימה של פסולת בניין?".

התפשטות הבית מאיבריו השונים – הגג, החלונות, הקירות, הדלת – היא מטפורה לנפש המתרסקת ולסדקים הולכים ונפרצים בין דייריו. המשפט של פול אוסטר הוא גרעין תמטי מכונן במכלול יצירתה של טל אמיתי-לביא. גוף המגורים, ובמיוחד זה החמים של הילדות, מתגלה כמקום רעוע והפכפך, שרוחות מבשרות רע מנשבות בתוכו. היא חושפת את מופרכות הבית והמשפחה כמסד מוצק של ביטחון, יציבות ואושר. הבית הוא מעטה אשלייתי, דק ושברירי, שהזיכרון מטיל בו צל כבד והפחדים חבויים בתוכו. זהו ארמון חול, שיישטף עם הגל הראשון ויימחה כהרף עין ("ארמון חול", 2001); מגדל בובות פליימוביל מתנשא, שיקרוס אם רק נזיז בובה אחת ממקומה ("אטלסים", 2000-2001); או מראית העין ההדורה של אולם החתונות ורסאי בירושלים, שקרס במהלך חתונה ונצרב בתודעה הישראלית כחלום בלהות ("אושר (זמני)", 2004).

ב"אושר (זמני)" יצרה אמיתי-לביא מרחב ממשי של אובייקטים, שסימנו את חלל התצוגה כאתר של הבטחה שהתפוגגה. לתוך ציור רצפה דמוי שטיח מעוטר הושתלו ציטוטים מהעדויות הטרגיות של החוגגים. מיצב הכוסות ובתוכן היין האדום כדם שלא נלגם מרמז לרגע הנורא שבו הזמן עצר מלכת, בטרם נשלמה חגיגת הזוגיות. מכונית הכלולות המקושטת נותרה אף היא כגוף דומם, חלול ומרוקן, שתוכו כמו נפער במהלך פיגוע.

גם בעבודה "קתרינה" הבית הופך למעטפת חרבה, קליפה ריקה מאוכלסת בזיכרון ובאימה. מושא הגעגועים והכמיהה נותר שריד פגיע ועירום. אבל שלא כמו ב"אושר (זמני)", שם יצרה מרחב תלת-ממדי מתורגם ומזוקק ביחס לאירוע האמיתי, ב"קתרינה" היא משתמשת בחומרי הגלם התיעודיים של האסון, הנוכחים-נעדרים, שנדרשים לשאת את הסיפור בשפתם העדינה והשברירית. עבודתה נעה בין שפת הרישום המסורתי לבין שפה אמנותית עכשווית וייחודית של רישום בחוט תפירה המעניק לה ממד פיסולי.

באשור מכנה בשם "טופו-אנליזה" את החקירה הפסיכואנליטית השיטתית של אתרי חיינו הפרטיים. המרחב, בתוך אלפי התאים שלו, משמר את הזמן הדחוס. כאשר הטופו-אנליזה ניצבת מול מרחבי הבדידות שלנו, היא מתחילה לשאול שאלות: האם החדר היה גדול? האם

המחבוא היה חמים? כיצד היה מואר? כיצד הושגה דממה במקטעים אלה של החלל?
העבודות של טל אמיתי-לביא מציעות סוג של טופו-אנליזה. בפעולת המיפוי הרגשית שהן
מסמנות, בתווך שבין עבודת הדבק העדינה לאופן ההתנהלות של החוט על המשטח,
המרחב שלה קורא לפעולה, מבקש להחיות את חלום הבית. במרחב הפנימי הסגור של
הפעולה האמנותית העמלנית יש מן החיפוש ומן הגילוי של מה שיסולק ויימחק מבין קירות
הבית ושל מה שייטווה בחוט הזיכרון לעד.